

ven, virker urindrivende og blodrensende, læger leveren og sygdomme, der skyldes »ondt blod«; saften drikkes mod skab og fregner. (Jordrøg synes i afskrifterne sammenblandet med bukar, bd. 4).

1400-t: indgår i salve på skab og i et middel for flegma (2), knuses og koges i vin til drik mod blæresten (3).

Christiern Pedersen 1533: saften drukket naturel eller kogt i vand renser vattersotpatientens blod (35b), spedalske skal drikke den blodrensende saft og vaske sig med den (82b), saften indtages for fnat o.lign., den renser blodet og »køler den onde indvortes vædske« (82b), blandes med gummi arabicum og gnides på issen for at fremme hårvæksten (2a).

Henrik Smid 1546ff (4): »er en rigtig skaburt og pokkerurt« (pokker = syfilis), man skal drikke urtens destillerede vand med teriak, det renser blodet, mange bruger det som badevand. Saften udvider vattersot og giver opkastning; skylles munden med destilleret vand af planten, »fordrives det onde i munden« og stilles smerter. Koges med fennikel til drik, der åbner leveren og udvider gulsot. Bades øjnene med saften eller destilleret vand af urten, bliver de klare og »deres rødme og skab« fjernes. Saften blandet med gummi gnides på øjenbryn for at få dem til at vokse; saften af jordrøg og gul skræppes rød-der tilsat eddike og honning giver en salve mod skab. – Et sukkerudtræk af urt og blomster er godt for udslæt og fnat, bruges oftest mod pokker samt når man frygter pesten, mod »den onde giftige svedesot«, udvider den onde væske, ligeså bruger mange det destillerede vand, når de bader, det er godt mod begyndende vattersot, åbner leveren og udvider gulsot med urinen. – Saften af den overjordiske plante koges, til den skiller, og blandes med honning til en sirup, der renser blodet, er god for skab og fnat som skyldes »den salte flegma og den forbrændte og fortørrede kolera«, desuden mod pokker, gulsot – nogle tilsætter saften af ung humle.

Simon Paulli 1648, 59: »fordi den i så stor mangfoldighed findes allevegne, sker det, at den ikke nær agtes og holdes for så dyrebar et medikament, som den ellers er i sig selv«. Virker afførende og rensende, mod forstoppelse, men giver også forstoppelse; styrker leveren og andre svage indvolde. Kan bruges af patienter, som lider af den gule galde og af koldfeber (malaria). Sød det valleudtræk drikkes for kløe og fnat; er et lægemiddel mod gonorré og syfilis, »når man ikke har andet råd«. Saften skal få øjenbrynene til at vokse.

Planten kan anvendes mod skørbug (5), den har sveddrivende og opløsende egenskaber (6). Urten anføres i farmakopeen 1772 og sælges endnu på apoteker.

LITTERATUR: (1) 343 59,159; (2) 15 77,81f; (3) 348b 27; (4) 841 1577,13,121; (5) 925 1795,223; (6) 398 1806,652.

Jordrøg var bestanddel af en »hybenkradser« (begyndelsen af 1800-t; 1). Den kunne anvendes til gulfarvning (2).

LITTERATUR: (1) 747 98f; (2) 398 1837,228; 946 13.

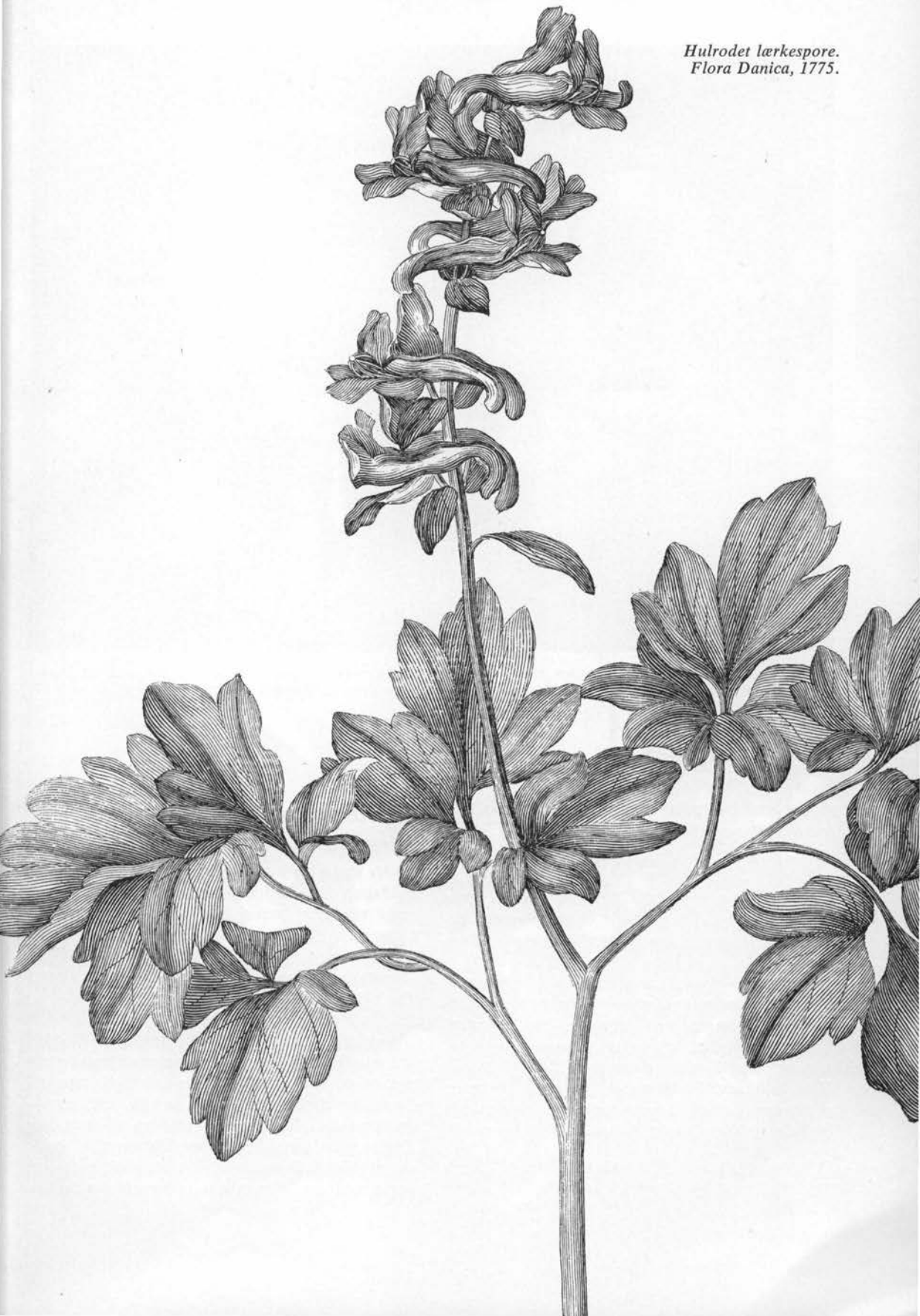
Lærkespore, *Corydalis*

Lærkesporene er lave glatte skovplanter, ofte med rodknold, bladene dybt delte. Mest almindelig (på øerne) er HULRODET LÆRKESPORE, *Corydalis cava*, som april–maj har klaser af røde, violette eller hvide, meget uregelmæssige blomster, den lange nektarspore er buet og med tyk spids. Blomsterne har en sødlig-kvalm duft.

Lærkespore 1838ff af det »latinske« slægtsnavn (græsk korydalis), som betyder 'toplærke' – blomstens ene kronblad kan minde om en fjertop og dens spore om fuglens bagklo; navnet skyldes dels denne lighed og dels, at blomstringen længere sydpå falder sammen med lærkens ankomst.

Hulrod 1648–1891; *rød hanekam* 1648–1821 (*hanekam* 1793), *jordrøg* 1688–1821 hører til samme slægt (s. 213). *Kvindeapoteke* o. 1700, knoldene anvendt ved fødsler og for kvindesygdomme, sml. *Slangerod* bd. 3. *Hønsefod* o. 1700–64 efter de delte småblade, *gøgerod* o. 1700ff, Sønderjylland, M og SSjælland, Møn, Falster skyldes forveksling med *gøgeurt* (bd. 1), der har lignende blomsterklaser, det gælder også *kukkerurt* og *kukkerrose* SFyn, Tåsinge, *kukkerbukser* Lolland og *kukkerøjne* Falster, *krukkedore* Fyn, *Vorherres vinger* NSjælland (Brede), vel oprindelig Vorherres finger. *Lærkeurt* SFyn, *rævehale*, *rød rævehale* SFyn, NSjælland, Falster; *hesterose* Fyn o. 1870 og *hesteblostm* Fyn, *heste* Bornholm – man har sammenlignet sporens form med et hestehoved. I samme bestand kan findes rød- og hvidblomstrende planter: *røde* og *hvide heste* eller *heste og køer* SFyn; *hest* og *kusk* SFyn, *hest* og *vogn* Langeland, de to sidste navne måske på grund af børneleg med blom-

Hulrodet lærkespore.
Flora Danica, 1775.

Hjerteblomst. (EH). Overfor: I krigen 1864 blev enhver løjtnants drøm legemliggjort af danserinden Made-moiselle Godeau, der optrådte for soldaterne på Sønderborg teater. Træsnit af Otto Bache i Illustreret Ti-dende 27-3-1864.

sterne, sml. stormhat s. 186 og jordrøg s. 213.
Skovhyacint og vild hyacint SFyn.

LITTERATUR: 689 1,410-13.

Kastes planten i en dam, fordriver den frøerne (Danmark? 1).. I tordenvejr bliver planten forskrækket, taber blomsterne eller visner (Danmark? 2).

Skyggeblide · næsten eventyrligt store · hvide og lilla lærkesporer *Valdemar Rørdam* (3). Lærkesporerne bidrager med røde og lilla blomsterklaser, der undertiden i stor mængde kan virke, som om der lå en tynd røg over det hele *Knud Hee Andersen* (4). Blomster, der sad i klaser og så ud som glas og lignede fugle med stjært – de lugtede sødt og stærkt *Johannes Jørgensen* (5).

LITTERATUR: (1) 398 1806,650; (2) 417 1918, 336; (3) 789f 27; (4) 23 60; (5) 463i 25.

Hjerteblomst, Løjtnantshjerte, *Dicentra spectabilis*

$1\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ meter høj staude hjemmehørende i Kina og Japan. Det snitdelte løv er blågrønt, de oprette stængler bærer øverst en overhængende klase af røde hjerte- eller næsten lyreformede blomster med hvid midte. Planten kom 1849 til Danmark fra England og blomstrede året efter i Det kgl. Haveselskabs have (1).

Hjerteblomst o. 1870ff, *løjtnantshjerte* 1929ff oprindelig vel på grund af plantens elegante udseende og blomsternes livlige farvespil, men siden tolket derhen, at »når man bøjer blomsterne fra hinanden, indeholder [de] en champagneflaske og en danserinde« *Isak Dinesen* (2); »navnet skyldes folkeviddets sikre forvisning om, at der i et rigtigt løjtnantshjerte kun findes tanker